

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД — спеціалізована установа ООН. Засн. у грудні 1945, розпочав операції у березні 1947. Штаб-квартира розташ. у Вашингтоні. Створенню фонду передувало ухвалення 1944 на конф. ООН у Бреттон-Вудсі (США) Хартії МВФ, завдяки чому його вважають ключовим елементом т. зв. Бреттон-Вудської системи. Гол. мета діяльності — сприяння міжнар. співробітництву у валют. питаннях, розширенню та збалансов. зростанню міжнар. торгівлі, стабільності валют. курсів, функціонуванню багатосторон. системи міжнар. платежів, а також надання ресурсів країнам-чл., які мають проблеми платіж. балансу. Важливими завданнями МВФ є усунення валют. обмежень, що перешкоджають розвитку світ. торгівлі, та недопущення використання девальвації нац. валют для отримання штуч. конкурент. переваг на ринку. 2012 його мандат поширено на все коло макроекон. і фінанс. питань забезпечення глобал. стабільності. МВФ здійснює великий обсяг роботи й у галузі міжнар. фінанс. статистики: організовує відповідні дослідж., надає консультативну допомогу та публікує доповіді стосовно міжнар. екон. становища і фінанс. стабільності. Станом на поч. 2017 чл. МВФ були 189 країн світу. Його вищий орган, який приймає рішення з ключових питань, — Рада керуючих, що складається з представників країн-чл. і їхніх заст. (зазвичай міністрів фінансів або очільників центр. банків). Поточне керівництво діяльністю МВФ, включаючи питання щодо надання кредитів і нагляд за політикою країн-чл., здійснює Виконавча рада у складі 24-х виконав. дир. на чолі з дир.-розпорядником. МВФ виконує 3 осн. групи функцій: здійснення нагляду за розвитком світ. економіки, нац. економік та екон. політики країн-чл.; надання їм позик з метою нарощування міжнар. резервів, стабілізації нац. валют, забезпечення безперерв. оплати імпорту та відновлення умов для стабіл. екон. зростання; допомога кра-їнам-чл. у збільшенні інституц. спроможності та компетенції щодо макроекон. і фінанс. проблем (це підвищує здатність до формування та реалізації політики забезпечення екон. стабільності й зростання). Всі операції МВФ від 1969 обліковують у спец. міжнар. валют. одиниці — спец. правах запозичення (СПЗ). Ресурсна база МВФ утворюється переважно за рахунок внесків країн-чл. у формі т. зв. квот, розмір яких визначають для кожної країни за спец. формулою відповідно до показників, що характеризують її положення у світ. економіці (підлягають перегляду не рідше одного разу на 5 р.). Заг. сума квот країн-чл. станом на січень 2017 становила 475,3 млрд СПЗ (бл. 668 млрд дол. США). У разі нестачі заг. ресурсів МВФ може додатково активувати механізми багатосторон. та, у крайньому

випадку, двосторон. запозичень. Сукуп. ресурс. потенціал МВФ наприкінці 2016 перевищував 800 млрд СПЗ (бл. 1 трлн дол. США), що вчетверо більше, ніж до глобал. кризи 2008–09. Розмір виділеної країні квоти визначає величину кредитів, які вона може отримати за базовими механізмами кредитування (до 145 % від розміру квот в один рік та максимум 435 % від розміру квоти кумулятивно), кількість голосів, якою вона володіє при прийнятті рішень у МВФ, а також формат представництва у Виконав. раді. Відповідно до чинного від 2016 розподілу квот, найвпливовішими чл. МВФ є США (квота — 17,46 %; частка голосів — 16,53 %), Японія (6,48; 6,16), Китай (6,41; 6,09), Німеччина (5,60; 5,32), Велика Британія та Франція (обидві — 4,24; 4,04), Італія (3,17; 3,03), Індія (2,76; 2,64), РФ (2,71; 2,59), Бразилія та Канада (обидві — 2,32; 2,22), Саудівська Аравія (2,10; 2,02). Фактично США та провідні країни ЄС мають право вето при ухваленні рішень із ключових питань, що потребують кваліфіков. більшості у 70 або 85 % голосів. МВФ реалізує масштабні операції з надання кредитів на цілі макроекон. і фінанс. стабілізації. Заг. обсяг кредит. портфеля МВФ на грудень 2016 становив 55,8 млрд СПЗ (мін. обсяг портфеля за останні 30 р. був у 2007 — 9,8 млрд СПЗ, макс. — у 2012 — 95,8 млрд). Найбільші позичальники МВФ станом на січень 2017: Португалія — 12 803 млн СПЗ (23,0 % від заг. суми кредит. портфеля МВФ), Греція — 10 108 млн (18,2 %), Україна — 8417 млн (15,1 %), Пакистан — 4393 млн (7,9 %), Ірландія — 3773 млн (6,8 %). На відміну від Світ. банку, МВФ не здійснює проектне фінансування і обмежується коротко- та середньострок. кредитуванням. Надання фінансування здебільшого обумовлюється взяттям країнами-боржниками на себе зобов'язань щодо здійснення корекції їхньої екон. політики та проведення необхід. структур. реформ з метою стабіл. відновлення міжнар. платоспроможності. МВФ виділяє кошти порціями — т. зв. траншами, причому наданню черг. траншу передують комплексна оцінка виконання країною-боржником своїх зобов'язань, у разі порушення яких подальше фінансування може припинятися. Осн. кредитні операції МВФ охоплюють 2 базові механізми: резервні кредити «стенд-бай», які від 1952 надають строком до 18-ти місяців (інколи до 3-х р.) як допомогу країнам, що мають труднощі фінансування платіж. балансу; механізм розширеного кредитування, за яким від 1974 надають кошти на термін до 4-х р. з метою підтримки структур. реформ, необхід. для подолання довготермінових, структурно обумовлених платіж. ускладнень. Запроваджено також 3 нові механізми: 2009 — «гнучка кредитна лінія», 2011 — «лінія превентивної підтримки та ліквідності» та «інструмент для прискореного

фінансування». МВФ введено й механізми пільгового кредитування країн із низьким рівнем доходів у рамках т. зв. Траст. фонду скорочення бідності та сприяння екон. зростанню: розширений кредит. механізм — для вирішення тривалих проблем платіж. балансу на основі подання стратегії щодо скорочення бідності (на термін 3–4 р. з можливим продовженням до 5-ти р. під 0 %); механізм кредитів «стенд-бай» — для забезпечення короткострок. потреб платіж. балансу (на 12–24 місяці, 0,25 %); механізм прискореного кредитування — для задоволення невідклад. потреб доступу до фінансування платіж. балансу в обмежених обсягах (ліміту доступу) з періодом погашення 5,5–10 р. (під 0 %). Діяльність МВФ — предмет тривалих гострих суперечок серед фахівців і у широкому публіч. просторі. Прибічники організації наголошують на її надзвич. ролі глобал. фінанс. регулятора, на яку орієнтуються у своїх рішеннях інші міжнар. організації та провідні інвестори. Вони підкреслюють активну роль МВФ у врегулюванні низки великих міжнар. кризових ситуацій, що мали місце у світі після 1970 (нафтовий шок 1970-х рр., Мексикан. борг. криза поч. 1980-х рр., Азій. фінанс. криза 1997–98), а також у полегшенні борг. кризи низки найбідніших країн світу: запровадження 1996 Ініціативи для бідних країн з великим обсягом заборгованості, 2005 — Багатосторон. ініціативи зі зменшення заборгованості в руслі Цілей розвитку тисячоліття ООН. Супротивники політики МВФ, як правило, звинувачують фонд у тому, що він проводить політику в інтересах насамперед найпотужніших країн-чл. та застосовує стандартизов. макроекон. й інституц. підходи, які ґрунтуються на догматах екон. неолібералізму та монетаризму і недостатньо враховують структурні

особливості й обмеження країн — реципієнтів фінанс. допомоги МВФ. Відповідно до рішень «Групи 20» (найбільших економічно впливових країн світу) та ГА ООН в останні роки у МВФ відбуваються істотні зміни. Так, фонд значно посилив увагу до питань запобігання ослабленню банків. сектора, запровадив елементи системи раннього попередження щодо можливих криз на основі системат. аналізу макроекон. становища країн зі знач. потенціалом впливу на світ. економіку та глобал. фінанси, переглянув інституц. умови для запровадження лібералізації руху капіталів і параметрів фіскал. політики в умовах криз, увів нові фінанс. інструменти для послаблення обмежень доступу найбідніших країн до ресурсів МВФ, а також нові, гнучкіші інструменти кредитування. Останні перегляди квот і розподілу голосів у керів. органах МВФ зумовили помітне посилення впливу країн, що розвиваються, та динамічних країн з ринками, що формуються. Україна — чл. МВФ від 1992 і загалом від 1994 отримала від нього фінансування в обсязі понад 20 млрд СПЗ, зокрема 1994–2001 — понад 3 млрд, 2008–10 — 9,25 млрд, 2014–2016 — понад 8,4 млрд СПЗ.

Рекомендована література

1. Хорошковський В. І. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: еволюція, теорія, практика. К., 2002;
2. Стігліц Дж. Е. Глобалізація та її тягар / Пер. з англ. К., 2003;
3. Рязанова Н. С. Міжнародні фінансові організації: Підруч. К., 2010.

В. Р. Сіденко

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Міжнародний валютний фонд / В. Р. Сіденко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-65141>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).